

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-3-79-72>

УДК 007:304:655

Бешок Т.В.Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка

АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ ФОРМУВАННЮ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. У статті розкрито стан дослідження проблеми застосування медіаосвітніх технологій у процесі підготовки майбутніх учителів, обґрунтовано навчально-методичні та інформаційні джерела, які сприяють формуванню медіаграмотності здобувачів вищої освіти. Розкрито основні етапи реалізації Концепції впровадження медіаосвіти в Україну. Зазначено, що у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка в навчальний план введено дисципліни пов'язані з медіаосвітою майбутніх учителів. Під час вивчення здобувачами вищої освіти «Педагогічної творчості» впроваджено веб-квест «Медіаосвіта та медіаграмотність». Розглянуто особливості створення періодичних джерел, програм радіомовлення, телебачення. Розкрито особливості формування, методом психологічних вправ, ораторських здібностей, критичного мислення, якостей справжнього лідера. Проведено детальний аналіз медіаосвітнього контенту мережі Інтернет, зокрема Академії Української преси, яка надає тренінгові та консультативні послуги для викладачів вищої та середньої школи, які впроваджують медіаосвіту. Проаналізовано розділ «Медіаосвіта», електронні версії підручників, посібників, навчальні програми з медіаосвіти, розробки занять, презентацій, ігор квестового характеру: «Медіазнайко», «Пригоди Літератуса». Зорієнтовано увагу на онлайн-курс «Медіаграмотність для освітян», навчально-методичних посібників для вчителів початкової школи «Медіаграмотність у початковій школі» й «Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі». Запропоновано наш блог «Магістр» та групу «Медіаосвітні технології у навчально-виховному процесі», яка створена у соціальній мережі Фейсбук і спрямована на формування медіаграмотності у здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, інформаційні джерела, майбутні вчителі, здобувачі вищої освіти, Академія української преси.

Tetiana Beshok Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy
named after Taras Shevchenko

ANALYSIS OF SOURCES OF INFORMATION THAT CONTRIBUTE TO THE FORMATION OF MEDIA LITERACY OF FUTURE TEACHERS

Summary. In the article the state of research of the problem of application of media-educational technologies in the process of preparation of future teachers is revealed. Educational, methodical and informational sources that contribute to the formation of media literacy of students of higher educational institutions are substantiated. The basic stages of realization of the concept of introduction of media education in Ukraine are revealed. It is noted that in 2021 – 2025 scientific, methodical and practical support of the process of mass introduction of media education in all components of the system of continuous education is provided: media education pre-school, school, parent education, media education of adults. Attention is drawn to the fact that, from preschool age, children need to develop media literacy in order to learn how to function actively and safely in today's media space. Staying a young school-age child in today's media world must be effective. It is noted that media education contributes to the development of the intellectual and creative potential of students' ability to think independently and creatively, shapes their self-esteem and confidence. That is why the problem of preparing teachers in higher education institutions for effective use of media education in their professional activities is extremely urgent. It was noted that the discipline of media education of future teachers was introduced into the curriculum at the T. Shevchenko Regional Humanities Academy of Kremenets. In the process of teaching future teachers and teachers of «Pedagogical Creativity» we have developed a web quest «Media Education and Media Literacy». Features of creation of periodical sources, programs of radio broadcasting, television are considered. We practice browsing on YouTube how to create our own newsletters, broadcast programs, and television. In practical lessons by the method of psychological exercises we contribute to the formation of oratorical abilities, critical thinking, the qualities of a real leader. A detailed analysis of the content of media education on the Internet, including the International Charitable Foundation - the Academy of Ukrainian Press, which provides educational and consulting services to teachers of higher and secondary schools implementing media education. The section «Media education» is analyzed, where electronic versions of textbooks, manuals, training programs on media education, classroom development, extracurricular activities, presentations, quests of the character «History of Media», «Adventures of Literature» are placed. Attention is focused on the online course «Media Literacy for Teachers», tutorials for elementary school teachers «Media Literacy in Elementary School» and «Media Literacy and Critical Thinking in Elementary School». We offer our blog «Master» and the group «Media Educational Technologies in the Learning Process», which is created on the social network Facebook and is aimed at generating media literacy among higher education applicants.

Keywords: media education, media literacy, sources of information, future teachers, higher education applicants, Academy of Ukrainian Press.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день медіаграмотність стала вагомим якістю особистості. 21 століття визнано століттям інформації, тому вміння користуватися медіасобами, створювати медіаповідомлення, аналізувати інформацію, отриману з різних медіа, виявляти правдиві, достовірні медіаповідомлення є одними з ключових компетентностей сучасного суспільства.

Щоб іти в ногу з часом, знаходити підхід до школярів, мотивувати їх до навчання вчителі самі повинні бути медіаграмотними. Постає необхідність підготувати вчителів до роботи в сучасному інформаційному суспільстві, підвищити рівень їх обізнаності в сфері медіа.

Актуальність дослідження полягає в необхідності аналізу та систематизації інформаційних джерел які сприяють удосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів в галузі медіаосвіти. Це дозволить здобувачам вищої освіти вільно користуватися розробленими досвідченими професіоналами інформаційними матеріалами, усвідомлено вибирати медіаджерела для саморозвитку особистості, підвищення рівня власної медіаграмотності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна увага в педагогічній науці приділяється питанням теорії і практики медіаосвіти, зокрема: історії медіаосвіти в різних країнах (Л.М. Мастерман, А.А. Новикова, В.С. Робак, І.А. Чемерис та ін.); основним формам та методам організації медіаосвітньої діяльності в навчальних закладах (Н.М. Духаніна, Л.А. Найдюнова, О.В. Невмержинська, Г.В. Онкович, І.А. Сахневич та ін.); моделям, методам, вітчизняному і світовому досвіду медіаосвіти (Д. Бекінгем, О.В. Федоров, О.В. Шариков, С.П. Шумаєва); медіаосвіті у професійній підготовці майбутніх учителів (Ю.М. Казаков, Н.О. Шубенко та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак не вирішеними залишаються питання пов'язані з наявністю великої кількості інформаційного контенту медіаосвітнього спрямування і незнання майбутніми вчителями про їх існування. Зазначене створює перепони на шляху ефективного впровадження медіаосвіти на всіх рівнях неперервної освіти. Тому актуальною постає проблема провести детальний аналіз Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, розглянути перспективи реалізації Концепції у 2021–2025 роках, розглянути медіаосвітні сайти, портали, групи, благодійні організації, теоретичні, практичні та навчально-методичні посібники медіаосвітнього спрямування.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення та аналіз інформаційних джерел які сприяють підвищенню рівня медіаграмотності майбутніх учителів.

На нашу думку, актуальним є проаналізувати стан дослідження зазначеної проблеми, навчально-методичні та практичні інформаційні джерела медіаосвітнього спрямування.

Виклад основного матеріалу. 21 квітня 2016 року Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні.

Головною метою Концепції є сприяння розвитку в Україні ефективної системи медіаосвіти,

що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей [4].

Концепція спрямована на підготовку і проведення широкомасштабного поетапного експериментального і подальшого інтенсивного масового впровадження медіаосвіти в педагогічну практику на всіх рівнях започаткування шкільної та позашкільної медіаосвіти, забезпечення медіаосвіти у вищій школі, насамперед при підготовці фахівців педагогічного профілю; ініціювання широкої громадської підтримки медіаосвітнього руху, включаючи міжнародну співпрацю в цій сфері [4].

У Концепції наведено детальний аналіз термінів медіаосвіти, медіаграмотності, медіакомпетентності, деструктивного медіаінформаційного впливу.

Зазначена основна мета та завдання медіаосвіти, обґрунтовано принципи, розкрито пріоритетні напрями розвитку медіаосвіти в Україні.

Запропоновано основні форми медіаосвіти, які здійснюються у всіх складових системах безперервної освіти в Україні, дошкільна, шкільна, позашкільна, у вищій школі, батьківська медіаосвіта, дорослих, засобами медіа тощо.

Обґрунтовано етапи впровадження медіаосвіти: експериментальний етап (2010–2016 рр.) передбачав проведення всеукраїнського експерименту з впровадження медіаосвіти в загальноосвітніх закладах, розроблення навчальних програм та організація курсів підвищення кваліфікації для підготовки медіапедагогів, формування позитивного налаштування та мотивації щодо впровадження медіаосвіти на всіх рівнях.

На другому етапі відбувалося поступове укорінення медіаосвіти, розроблення державних стандартів, освітніх програм фахової підготовки педагогів, психологів, працівників позашкільних закладів та ін.; активізація співпраці педагогів з виробниками медіа, для підготовки медіаосвітніх передач на телебаченні та радіо для подальшого розширення практики медіаосвіти (2017–2020 роки).

Етап подальшого розвитку медіаосвіти та забезпечення її масового впровадження відбуватиметься у 2021–2025 роках. Передбачено науково-методичне та організаційне забезпечення процесу масового впровадження медіаосвіти в закладах освіти на основі аналізу практичних проблем, обміну досвідом, здійснення відповідного психолого-педагогічного супроводу [4].

Розглянемо актуальність проблеми реалізації зазначеної Концепції, інформаційні джерела які розроблені впродовж усіх років креативними фахівцями в галузі медіаосвіти.

На сьогоднішній день дитина вже з двох років дивиться мультфільми, у три роки має свої уподобання у сфері медіа, а до п'яти років починає оволодівати комп'ютером. Саме тому вже з дошкільного віку необхідно формувати у дітей медіаграмотність, навчити активно й безпечно функціонувати в сучасному медіапросторі.

У початковій школі у дитини виявляється ще більш посилена увага до сучасної медіапродукції. На першому місці залишаються комп'ютерні ігри, телевізійні програми, мережа Інтернет, у випадку відсутності контролю батьків, медіазасоби займають весь вільний час дитини. Однак перебування учнів у сучасному світі медіа можна зробити максимально ефективним.

Медіаосвіта надає значних можливостей для розвитку дитини, її інтелектуального й творчого потенціалу, здібностей, самостійного мислення. Саме в межах медіаосвіти можна ефективно орієнтуватися в сучасних інформаційних потоках, підвищити рівень медіаграмотності школярів, змінити їхню позицію щодо сприйняття різних медіатекстів – з пасивного «поглинання» до критичного аналізу інформації [16].

Саме тому постає проблема підготовки педагогів у закладах вищої освіти до ефективного використання медіаосвіти у своїй професійній діяльності.

Зокрема, у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка в навчальний план введено дисципліну «Медіаосвітня грамотність». У процесі вивчення майбутніми вихователями та вчителями «Педагогічної творчості» нами розроблено, спільно зі студентами, квести медіаосвітньої проблематики: веб-квест «Медіаосвіта та медіаграмотність» Мета якого – підвищити знання педагогів про медіаосвіту та медіаграмотність як основні освітні категорії та розширити можливості впровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес. Розглянуто основи журналістики, особливості створення періодичних джерел, програм радіомовлення, телебачення. Практикується перегляд у ютубі методики створення власних інформаційних бюлетенів, розвивальних програм радіомовлення, телебачення. На практичних заняттях, методом психологічних вправ, формуємо ораторські здібності, критичне мислення, якості справжнього лідера.

У Концепції Нової української школи (2018–2019 рр.) [5], однією із ключових компетенцій учня є інформаційна медіаграмотність. Завдання НУШ підготовка компетентного учня, однією з основних компетенцій визначено інформаційно-цифрову грамотність.

Школяр НУШ має засвоїти навички аналізу та критичного оцінювання інформації з різних медіа. Змістова лінія медіаграмотності міститься також у новому Державному стандарті початкової освіти [2]. Саме вчитель Нової української школи повинен навчати школярів працювати з інформацією отриманою з різних джерел.

Аналізуючи інформаційні джерела, які сприяють формуванню медіаграмотності майбутніх учителів, необхідно виділити контент мережі Інтернет. Заслугує уваги міжнародний благодійний фонд – Академія Української преси, яка розпочала медіаосвітню діяльність з 2001 року, розкриває ключові ініціативи в сфері медіаосвіти, сприяє поширенню медіаграмотності та європейських стандартів журналістики, якісно інформуючи суспільство за допомогою досліджень, навчання та публікацій фахових видань [1].

Одним з основних завдань Академії є формування та підтримка групи лідерів-медіапедагогів для початкової, середньої та вищої осві-

ти. Академією активно готуються навчальні посібники для різних аудиторій, активно використовується світовий досвід із впровадження медіаосвіти, періодично організовуються Літні та Зимові Школи з підготовки вчителів до впровадження медіаосвіти. Щороку відбуваються Міжнародні науково-методичні конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». АУП надає тренінгові та консультативні послуги для викладачів вищої та середньої школи, які впроваджують медіаосвіту. Місія Академії – впровадження медіаосвіти у навчальний процес через формування та підтримку групи медіапедагогів-лідерів, залучення світового досвіду з впровадження медіаосвіти [13]. Одними з основних проектів Академії української преси у сфері медіаосвіти є підготовка навчальних та методичних посібників, створення програм навчальних курсів тощо.

На сайті Академії, у розділі Медіаосвіта, у вільному доступі наявні електронні версії всіх підручників та посібників, які розроблено колективом медіапедагогів. Зроблено окремий сайт присвячений медіаосвіті – medialiteracy.org.ua – матеріали тільки для освітян (розробки занять, позакласних заходів, презентації, посилання на гру квестового характеру «Медіазнайко» – це перша навчальна гра з медіаосвіти в Україні, її мета – допомогти якомуо більше дізнатися про медійне поле. Розміщено нову медіаосвітню гру – «Пригоди Літератуса», яку створив Центр медіаіціатив Вірменії, а українську версію адаптували Академія української преси.

Творчий колектив Академії української преси розробив та уклав ряд практичних та навчально-методичних посібників з медіаосвіти. У розділі Медіаосвіта розміщено розроблені та адаптовані навчальні програми: «Медіадошкільник : парціальна програма з медіаосвітньої діяльності для дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя)», «Казки і фарби: програма розвитку творчих здібностей дітей 4-6 років на заняттях із малювання з використанням елементів медіаосвіти», «Медіасвіт для дошкільнят: парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку», «Основи медіаграмотності (пропедевтичний курс) навчальна програма для учнів 8 (9) класів», «Медіаосвіта (медіаграмотність)» навчальна програма для студентів вищих навчальних педагогічних закладів, педагогічних та науково-педагогічних працівників, «Медіаграмотність у запитаннях та відповідях» для науково-педагогічних, здобувачів вищої освіти та осіб, які прагнуть взаєморозуміння з медіа, «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах», навчальна програма «Сходинки до медіаграмотності» [14].

Заслугує уваги портал «Медіаосвіта та медіаграмотність» де розміщені матеріали для вихователів, вчителів, викладачів, медіаспоживачів, бібліотекарів тощо [15]. На практичних заняттях зі здобувачами вищої освіти ми ефективно використовуємо, розміщені на порталі, розробки занять з медіаосвіти для дітей дошкільного віку. Викладаючи курс «Педагогічна творчість» для вчителів початкових класів дуже часто використовуємо програми уроків, публікації, відеоматеріали, презентації, які допомагають сучасним дітям орієнтуватися в сучасному світі медіа.

Вчителі середньої та старшої ланки освіти також мають можливість використати наявні розробки цікавого матеріалу медіаосвітнього контенту.

Новим проектом є онлайн-курс «Медіаграмотність для освітян», який мають можливість пройти усі бажаючі, курс мотивує педагогів та керівників шкіл розвивати нові медіаосвітні компетентності, іти в ногу зі змінами в інформаційному суспільстві. Курс містить багато корисних інструментів, які можна використовувати для формування позитивного іміджу закладу освіти, у процесі спілкування з медіа та ефективного використання медіаресурсів у освітньому процесі.

Велика кількість матеріалів розміщені на сайтах: «Детектор медіа», StopFake, сайт IREX. У соціальній мережі Фейсбук, окремими освітянами створені сторінки, де розміщені матеріали з медіаосвіти. Зокрема нами створено блог «Магістр» та групу «Медіаосвітні технології у навчально-виховному процесі», за якою слідкують здобувачі вищої освіти, мають можливість користуватися та розміщувати цікаву пізнавальну інформацію.

Заслуговує уваги багатий досвід медіапедагогів, зокрема О. Волошенюк та І. Іванової, якими підготовлено навчально-методичний посібник «Медіаграмотність у початковій школі» [6]. У посібнику запропоновані навчальні програми «Я у медіапросторі», які включають сукупність взаємопов'язаних модулів історико-теоретичного та методично-практичного спрямування.

Курс є базовим для набуття учнями необхідних навичок ефективного та безпечного споживання інформаційних продуктів. Сприяє формуванню медіаграмотного учня, який спроможний перетворювати інформацію в знання; медіакомпетентного члена сучасного соціуму, який здатний не піддаватися медіаагресії та маніпуляціям [6].

Для майбутніх учителів, колективом медіапедагогів, розроблено спеціальні курси за вибором

«Медіаосвіта в школі», вийшов друком посібник для вчителя «Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі» [8]; запропоновано в достатній кількості навчально-методичну та практичну літератури. Від майбутніх учителів потрібно лише бажання раціонально використовувати наявний медіаконтент.

Здобувачі вищої освіти також мають можливість ефективно використовувати пошукові системи мережі Інтернет, онлайн матеріали, розвивальні ігри, пізнавальні періодичні джерел, прослуховувати програми радіомовлення, телебачення тощо. На основі отриманої цікавої інформації урізноманітнювати практичні заняття, розробляти власні та удосконалювати наявні уроки для учнів загальноосвітніх шкіл.

Однак необхідно зазначити, що у школі та закладах вищої освіти нажаль спеціально не виділено годин на вивчення основ медіаграмотності.

Висновки і пропозиції. У ході виконання наукового дослідження нами детально проаналізовано інформаційний контент мережі Інтернет, який сприяє формуванню медіаграмотності у майбутніх учителів. Визначено перелік та подано короткий опис навчальних програм, навчально-методичних посібників, медіаінформаційних порталів, онлайн бібліотек з медіаосвіти, сайтів, блогів, груп у соціальній мережі тощо. Однак, наявна велика кількість інформації не сприяє підвищенню рівня мотивації у здобувачів вищої освіти до самостійного використання зазначених пізнавальних джерел. За відсутності у навчальних планах спеціально відведених годин на вивчення медіаосвіти ми рекомендуємо наповнювати медіаосвітнім матеріалом усі курси які вивчають здобувачі вищої освіти. Важливо йти в ногу з часом, цікавитися медіауподобаннями сучасної молоді і максимально ефективно використовувати час проведення в мережі Інтернет.

Список літератури:

1. Академія української преси – головна. URL: <https://www.aup.com.ua/> (дата звернення: 30.03.2020).
2. Державний стандарт початкової освіти 2018. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article> (дата звернення: 17.10.2019).
3. Казки і фарби: парціальна програма розвитку творчих здібностей дітей 4-6 років на заняттях із малювання з використанням елементів медіаосвіти / Т.М. Чашка; за заг. ред. О.В. Волошенюк, Г.А. Дегтярьової, В.Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2018. 204 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya (дата звернення: 23.10.2019).
5. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/uach2016/konczerpciya.html> (дата звернення: 21.10.2019).
6. Медіаграмотність у початковій школі : посібник для вчителя / О.В. Волошенюк, О.В. Ганик, В.В. Голошчапова, Г.А. Дегтярьова та ін. / За редакцією О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 234 с.
7. Медіаграмотність : підручник для вчителів / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу / перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк. Київ : Центр вільної преси, Академія української преси, 2017. 319 с.
8. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі : посібник для вчителя / За редакцією О.В. Волошенюк, Г.А. Дегтярьової, В.Ф. Іванова. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 197 с.
9. Медіаграмотність у запитаннях та відповідях : навчальна програма / В.В. Літостанський, В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк, В.І. Даниленко, В.П. Мележик. Київ, 2014. 32 с.
10. Медіадошкільник : парціальна програма з медіаосвітньої діяльності для дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) / Г.А. Дегтярьова, О.С. Тарасова, А.П. Фоменко; за заг. ред. О.В. Волошенюк, Г.А. Дегтярьової, В.Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 118 с.
11. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; за науковою редакцією В.В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с. (Бібліотека масової комунікації / Акад. укр. преси).
12. Медіасвіт для дошкільнят : парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку / Васильок С.М., Алексейчик О.В., Проценко О.В., Абаляева Л.Ю., Чашка Т.М., Стеніна Л.В., Шелкова С.В.; за заг. ред. О.В. Волошенюк, Г.А. Дегтярьової, В.Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 98 с.
13. Місія Академії української преси. URL: <http://www.aup.com.ua/pro-aup/misija/> (дата звернення: 29.03.2020).
14. Навчальні програми. Академія української преси. URL: <http://www.aup.com.ua/mediaosv/navchalni-programy/> (дата звернення: 26.03.2020).

15. Портал медіаосвіта та медіаграмотність. URL: <http://medialiteracy.org.ua/> (дата звернення: 28.03.2019).
16. Упровадження медіаосвіти в початковій школі. URL: <http://v-khsac.in.ua/article/viewFile/146555/145440> (дата звернення: 28.03.2020).
17. Іванова І.Б., Кожанова А.Ю. Я у медіапросторі: навчальна програма початкової школи загальноосвітніх навчальних закладів 1-ий рік вивчення. URL: http://www.aup.com.ua/ml/Program_mediaorostir_2017.pdf (дата звернення: 05.11.2019).

References:

1. Akademiia ukrainskoi presy – holovna [State standard of primary education] 2018. Available at: <http://dano.dp.ua/attachments/article> (accessed October, 30, 2019). (in Ukrainian)
2. Derzhavnyi standart pochatkovoï osvity (2018). [Academy of the Ukrainian Press [Online]]. Available at: <http://dano.dp.ua/attachments/article> (accessed March, 17, 2020). (in Ukrainian)
3. Kazky i farby: partiialna prohrama rozvytku tvorchykh zdbnostei ditei 4-6 rokiv na zaniattiakh iz maliuvannia z vykorystanniam elementiv mediaosvity (2018). [Fairy tales and colors: a partial program of development of creative abilities of children of 4-6 years in drawing lessons with use of elements of media education] T.M. Chashka; za zah. red. O.V. Volosheniuk, H.A. Dehtiarovoi, V.F. Ivanova. Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, Tsentr vilnoi presy, 204 s.
4. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia). [Concept of Implementation of Media Education in Ukraine (New Edition)]. Available at: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennia_mediaosvity_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (accessed October, 23, 2019). (in Ukrainian)
5. Kontsepsiia Novoi ukrainskoi shkoly [New Ukrainian school concept]. Available at: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/ua-sch2016/konczepczyia.html> (accessed October, 21, 2019). (in Ukrainian)
6. Mediahramotnist u pochatkovii shkoli : posibnyk dlia vchytelia (2018). Elementary school media literacy : posibnyk dlia vchytelia / O.V. Volosheniuk, O.V. Hanyk, V.V. Holoshchapova, H.A. Dehtiarova ta in. / Za redaktsiieiu O.V. Volosheniuk, V.F. Ivanova. Kyiv: TsVP, AUP, 234 s. (in Ukrainian)
7. Mediahramotnist : pidruchnyk dlia vchyteliv (2017). [Media literacy: a textbook for teachers] / Sindi Sheibe, Feiz Rohou / perekl. z anh. S. Doma; za zahal. red. V.F. Ivanova, O.V. Volosheniuk. Kyiv: Tsentr vilnoi presy, Akademiia ukrainskoi presy, 319 s. (in Ukrainian)
8. Mediahramotnist ta krytychne myslennia v pochatkovii shkoli : posibnyk dlia vchytelia (2017). [Media Literacy and Critical Thinking in Primary School: A Teacher's Guide] / Za redaktsiieiu O.V. Volosheniuk, H.A. Dehtiarovoi, V.F. Ivanova. Kyiv: TsVP, AUP, 197 s. (in Ukrainian)
9. Mediahramotnist u zapytanniakh ta vidpovidiakh : navchalna prohrama (2014). [Media Question and Answer Literacy: A Curriculum] / V.V. Litostanskyi, V.F. Ivanov, O.V. Volosheniuk, V.I. Danylenko, V.P. Melezhyk. Kyiv, 32 s. (in Ukrainian)
10. Mediadoshkilnyk : partiialna prohrama z mediaosvitnoi diialnosti dlia ditei starshoho doshkilnoho viku (6-y rik zhyttia) (2019). [Media Preschooler: Partial Media Education Program for Older Preschool Children (Year 6)] / H.A. Dehtiarova, O.S. Tarasova, A.P. Fomenko; za zah. red. O.V. Volosheniuk, H.A. Dehtiarovoi, V.F. Ivanova. Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, Tsentr vilnoi presy, 118 s. (in Ukrainian)
11. Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk (2012) [Media education and media literacy: a textbook] / Red-upor. V.F. Ivanov, O.V. Volosheniuk; za naukovoïu redaktsiieiu V.V. Rizuna. Kyiv: Tsentr vilnoi presy, 352 s. (Biblioteka masovoi komunikatsii / Akad. ukr. presy). (in Ukrainian)
12. Mediasvit dlia doshkilniat : partiialna prohrama dlia ditei starshoho doshkilnoho viku [Media education for preschoolers: A partial program for older preschoolers] (2019) / Vasyluk S.M., Alieksiieichyk O. ., Protsenko O.V., Abaliaieva L.Yu., Chashka T.M., Stienina L.V., Shelkova S.V.; za zah. red. O.V. Volosheniuk, H.A. Dehtiarovoi, V.F. Ivanova. Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, Tsentr vilnoi presy, 98 s. (in Ukrainian)
13. Misiiia Akademii ukrainskoi pres [Mission of the Ukrainian Press Academy]. Available at: <http://www.aup.com.ua/pro-aup/misija/> (accessed March, 29, 2020). (in Ukrainian)
14. Navchalni prohramy. Akademiia ukrainskoi presy [Educational programmes. Academy of Ukrainian Press]. Available at: <http://www.aup.com.ua/mediaosv/navchalni-programy/> (accessed March, 26, 2020). (in Ukrainian)
15. Portal mediaosvita ta mediahramotnist. Available at: <http://medialiteracy.org.ua/> (accessed March, 28, 2020). (in Ukrainian)
16. Uprovadzhennia mediaosvity v pochatkovii shkoli [Introducing media education in elementary school] Available at: <http://v-khsac.in.ua/article/viewFile/146555/145440> (accessed March, 28, 2020). (in Ukrainian)
17. Ya u mediaprostori: navchalna prohrama pochatkovoï shkoly zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv 1-yi rik vyvchennia [I'm in the media space: elementary school curriculum 1st year of study]. I.B. Ivanova, A.Yu. Kozhanova. Available at: http://www.aup.com.ua/ml/Program_mediaorostir_2017.pdf (accessed November, 05, 2019). (in Ukrainian)